

Armenië

het Israël van de Kaukasus

ingeklemd tussen Turkije, Iran, Georgië en Azerbeidzjan. Eeuwenlang speelbal van de (veelal Islamitische) machten om haar heen. Vroeger een groot land, met de beroemde berg Ararat als zichtbaar, bijna heilig symbool als middelpunt. Nu, nadat 90% van het land in de loop van de jaren is afgenomen door vooral Turkije, probeert Armenië stapje voor stapje op te krabbelen. Na het uiteenvallen van de Sovjet Unie, waar het deel van

*uitmaakte, is het land trots en gedreven om aan de wereld te laten zien dat ze zelfstandig aan haar toekomst kan bouwen. That's Life Magazine ging op uitnodiging van **Amarant Reizen** mee met een tweeweekse toer door een land met een schat aan geschiedenis, cultuur en natuur. En met een hartverwarmend gastvrije bevolking.*

Jan Piet, hoofdredacteur van That's Life Magazine doet verslag van een bijzondere reis.

Armeense jongen bij Geghardklooster

Traditioneel vervoer in Armenië

Armenië, het is misschien wel het Israel van de Kaukasus. En de Armeniërs de Joden van dit deel tussen Europa en Azië. Het gebied is van oudsher een doorgangsroute, een kruising tussen Oost en west, tussen Islam en Christendom. We vinden er plaatsen waar de oude zijderoute liep. Grieken, Perzen, Arabieren, Mongolen, allemaal vochten ze hun belangen uit op de plek waar drieduizend jaar geleden de eerste Armeniërs zich vestigden. De jongste geschiedenis laat een bloedig spoor van vernieling en vernietiging zien. In 1915 vond een genocide plaats onder leiding van Turkije. Honderdduizenden werden afgeslacht of gedeporteerd. Groepen 'intelligentsia' als schrijvers, politici, schilders, docenten en bestuurders werden opgepakt en gedood. het Genocide monument in de hoofdstad Yerevan roept beelden op van de Holocaust uit de grote oorlog die nog zou volgen. De naald die hoog tegen de blauwe hemel afsteekt symboliseert de tweedeling: een deel verwijst naar de Armeniërs die nog in het land wonen, een deel van de naald verwijst naar de Armeniërs die in het buitenland wonen. Met de term diaspora verwijzen de inwoners van Armenië zelf naar de verstrooiing die ook de Joden heeft getroffen. De genocide werd afgesloten met een verdrag waarbij het verslagen Armenië grote delen van haar land, inclusief de berg Ararat, aan Turkije moest afstaan.

In 1988 werd het land getroffen door een zware aardbeving waarbij tienduizenden omkwamen. Nog altijd woont een aantal daklozen van toen in noodvoorzieningen. Kort na de aardbeving brak een oorlog uit rond de enclave Nagorno Karabach, gelegen in buurland Azerbeidzjan. Armenië heeft met man en macht en met succes bevochten dat ook dit deel van Armenië moest worden afgestaan. Maar de prijs was hoog. Opnieuw veel doden en jarenlange teruggang in de economische ontwikkeling. Tijdens het conflict sloten Turken en Azeri (Azerbeidzjan) de gaspijp af en waren de Armeniërs twee winters lang verstoken van elektriciteit en gas. Tot op de dag van vandaag gaat Armenië gebukt onder de gevolgen van de strijd om behoud. De grens met Turkije blijft potdicht en is onderdeel geworden van de discussie of Turkije wel lid kan worden Europa, terwijl ze niet alleen de genocide nog altijd ontkent, maar ook elk grensverkeer met Armenië belemmert. Armenië is een zelfstandig land, maar o zo kwetsbaar geworden.

Eerste christelijk land.

In de derde eeuw na Christus besloot de toenmalige koning Armenië tot christelijk land te verklaren. Enkele eeuwen daarvoor waren het de apostelen Bartholomeus en Thaddeus die het evangelie in Armenië brachten. Daar-

mee is Armenië het eerste christelijke land en heeft ze nog altijd een schat aan vroeg-christelijke cultuur te bieden. Tijdens onze reis bezoeken we een aantal kerken en kloosters en altijd raak je onder de indruk van de adembenemende locaties en de pracht van de bouw. Soms zijn kerkjes gereconstrueerd en weer in gebruik. Op andere plaatsen is het stil en verwijzen brokstukken naar eeuwenlang gebedsleven. Opvallend is dat overal in de stenen letters zijn gekerfd, oude teksten en woorden die verwijzen naar het evangelie en de heiligen die aan de wieg van de kerk hebben gestaan. Mooi zijn de wandeltochten van 10 tot 15 kilometer die we maken naar historische plaatsen als het Tatev klooster, hoog in de bergen, en naar Goshavank klooster in het Dilijan nationaal Park. Of de honderden grotwoningen in de Kloof van Khendsoresk. De Armeense Apostolische Kerk is veruit de grootste kerk van Armenië. De stad Etsjmiadzin is het centrum van de wereldwijde Armeense kerk. Hier is in een groot complex van universiteitsgebouwen, bibliotheek en vergaderzalen ook de grootste kerk van de Armeense apostolische Kerk gevestigd, waar ook vaak de Apostolicos, het hoofd van de

kerk, voorgaat. In een werkelijk prachtige en indrukwekkende dienst van bijna drie uur, vol symboliek en rituelen, zingt een koor dat zijn weerga niet kent. Ademloos luister ik naar de zang van dit professionele koor, dat bijna geheel bestaat uit geschoolde stemmen van huidige en voormalige studenten aan het conservatorium. Natuurlijk is de dienst anders dan ik gewend ben, meer orthodox, meer Rooms, en blijft het wennen aan de mannen gekleed in mooie gewaden, sommigen met zwarte puntmutsen, maar wat mooi. Ik zie mensen om mij heen met tranen in de ogen luisteren naar de zang, een jonge vrouw die op de grond bij het koor zit huilt, een oud vrouwtje zit geknield bij een pilaar en heft haar handen omhoog in een stil gebed, en zelfs met al de fotograferende toeristen in de kerk blijft het indrukwekkend.

Natuur is heel veelzijdig

Armenië is iets groter dan België. Een deel doet denken aan het onherbergzame berggebied van Afghanistan, zoals we dat van de televisiebeelden kennen. Maar een groot deel kenmerkt zich door prachtige natuur. In de subtropische bossen zou je de Syrische

*Dienst in het centrum van de Armeense
Apostolische Kerk in Etsjmiadzin*

Genocidemonument in Yerevan

Basaltformaties in de Garnipas

beer kunnen tegenkomen, of de linx. Elders wilde geiten, moeflons, jakhalzen. We komen op onze wandeltochten gelukkig geen beren of andere enge dieren tegen, maar wel honderden verschillende soorten vlinders. Boven onze hoofden zien we met grote regelmaat buizerds en arenden zweven. De wandelpaden worden begeleid door een overweldigende bloemenpracht. Voor natuurfotografen is Armenië een Luilekkerland. Naast de bergen waar we onder leiding van lokale gidsen stevige wandelingen lopen brengen we een bezoek aan het Sevan meer, waar je prima kunt zwemmen en tegelijk vol verbazing de honderden Armeniërs en Iraniërs ziet recreëren: de hele familie gaat mee, de auto met open deuren en de radio aan staat centraal, hout wordt op een hoop gelegd en aangestoken voor een uitgebreide barbecue en luidruchtig worden alle familieleden in alle standen en in alle mogelijke combinaties op de foto gezet.

Yerevan

De hoofdstad van Armenië is Yerevan. Het is niet direct een mooie stad. Huizen, flatgebouwen en fabrieken lijken op het eerste gezicht door elkaar heen geplakt en de kleuren van de stenen waarmee de huizen en flats zijn gebouwd zijn door stof en uitlaatgassen verkleurd tot één kleur: grijsbruin. Toch is het een stad die verrast. Zoals zo vaak moet je een stad leren kennen door er al slenterend door heen te gaan. En als je dan

de tijd neemt ontdek je dat yerevan echt geen gekke stad is om een aantal dagen te verblijven. Er zijn prima hotels, winkelstraten en terrasjes. Midden in de stad ligt het plein van de Republiek, omgeven door schitterende gebouwen die elke avond verlicht worden. Van mei tot en met september wordt elke avond (op maandagen na) een uitgebreid verlicht fontein-spektakel uitgevoerd. Een waterorgel van tientallen fonteinën in combinatie met muziek en een lichtshow. Duizenden bezoekers vergapen zich elke avond aan dit straatfeest. Zeer de moeite waard!

In de stad is een bezoek aan de nieuwe kerk de moeite waard, modern met een mooie architectuur en heerlijk stil en koel om even tot rust te komen. In tegenstelling daarmee natuurlijk de Armeense markt, die dagelijks met honderden kramen staat uitgestald en waar je kunst, kralen, kettingen, boeken, en van alles kunt kopen. Het is een Waterlooplein maar dan tien keer zo groot. Iets verderop de opera en de cascade, een heuvel met een trappencomplex van honderden treden. Boven wacht een geweldig uitzicht over de stad die ruim 2000 fonteinën telt. En altijd het uitzicht ook op de 'heilige' berg Ararat, die met zijn besneeuwde bergtoppen de stad lijkt aan te raken. Zo zichtbaar en tegelijk zo onbereikbaar, achter de gesloten grens met de Turken. Praat op straat met de Armeniër en proef de bitterheid en de frustratie over

het verloren deel van Armenië. Nog altijd zijn ze boos op Gorbatsjov, de Russische leider die Armenië in de uitverkoop heeft gedaan in het conflict over Nagorno Karabach. Zelfs de aardbeving van 1988 wordt door enkelen aan hem geweten. Maar de berg Ararat, als die toch eens weer in Armenië zou kunnen komen liggen.. De berg waarop Noach met zijn ark geland zou moeten zijn. Een verhaal dat misschien wel symbool staat voor het land. Gered van de zondvloed die steeds weer uit omringende landen om hen af kwam. Armeniërs zijn kunstenaars in overleven. Het indrukwekkende Genocide Monument in Yerevan spreekt duidelijke taal!

Amarant

De reis van 15 dagen werd georganiseerd door Amarant Reizen. Deze christelijke reisorganisatie onderscheidt zich door het aanbod aan bijzondere bestemmingen en de aandacht voor de deelnemers. Kleine groepen, bestemmingen die niet zozeer het massatoerisme opzoeken maar juist natuur en cultuur. Ook in deze reis naar Armenië komt

goed naar voren dat een amarantreis meer is dan het gewone. Er is veel aandacht en tijd voor contacten met de lokale bevolking en juist dat maakt een vakantiereis als deze zo bijzonder. Zo vond een aantal maaltijden plaats bij Armeniërs thuis en proef je dus letterlijk hun gastvrijheid maar ook de typische Armeense gerechten. Ook is aandacht voor een project als dat van de stichting Little Bridge, die zich onder leiding van de Nederlandse Maria Goris al jaren inzet voor kleinschalige hulp aan de Armeense bevolking. Zo was er tijd om met Maria projecten te bezoeken bij boeren en tuinders, maar ook konden zien hoe een gedreven directeur zich inzet voor 250 kinderen met een verstandelijke beperking. In That's Life Magazine van oktober meer over Maria Goris en haar werk in Armenië!

Voor wie meer wil weten over de nieuwe reizen van amarant: www.wijwetenwaar.nl. Ongetwijfeld zal That's Life Magazine in de komende nummers meer aandacht besteden aan de bestemmingen van Amarant Reizen!

Kristalmeer

Verkoopster van zelfgebakken broden

